

MUSEUM REBILD

ÅRSSKRIFT 2016

- Et tilbageblik på 2016
- Musik, dans og arkiv
- Indsamling, bearbejdning og formidling
- Nyt fra samlingerne
- Aktiviteter og savværk
- Udvikling og overlevelse

Museum Rebild. Rebildvej 25 B, Rebild, 9520 Skørping

Et lille tilbageblik på museumsåret 2016.

Nye Horisonter – Titlen på Rold Skov Museerne store fælles projekt fra 2015 om udvandringen til Amerika i perioden omkring 1860 – 1920 med særlig vægt på den himmerlandske udvandring fortsattes på Spillemandsmuseet i 2016.

Udstillingerne på de 3 museer har været med til at synliggøre museerne, og de har vist, at forholdsvis små institutioner også kan lave kvalificerede formidlings-tilbud om udvandringen fra Himmerland. Projektet fortsattes også i 2016 på spillemandsmuseet og Blokhusmuseet.

Nye horisonter er der også på den planlægningsproces som museerne omkring P-pladsen i Rebild ønsker iværksat. Det skal føre til en oprustning og opdatering af museerne og de nærmeste omgivelser, til at indrette en formidling, der svarer til tidens krav og ønsker – både med traditionel formidling, men også af visuel karakter.

Der arbejdes fortsat med at skaffe et økonomisk fundament for at sætte denne planlægningsproces i gang med museumsudviklingsfirmaet MMEX fra Aarhus som projektholder. Firmaet arbejder tæt med museerne i den midtjyske region, og har stor erfaring på nyudvikling af museer.

Spillemandsmuseet og Blokhusmuseet har indledt et nært samarbejde med Uffe Westerberg fra Rold Skov Natur og Kulturcenter, Kulturforvaltningen i Rebild Kommune samt Niels Larsen fra administrationen i Rebild Kommune. Og der har været afholdt flere workshops for at få afklaret ideer og muligheder for nytænkningen omkring p-pladsen i Rebild.

Museerne i Rebild har en vigtig rolle i formidlingen af kulturhistorien og egnens autenticitet, dels i form af de originale genstande og historier, og dels i de netværk, der udgør en levende folkekultur. Det moderne museum er en videns- og genstandsbank, mødested, forskningsinstitution og rum til fordybelse og læring. Opgaverne skal løses i samspil med det omgivende samfund og derfor er museumsarbejde en dynamisk proces, der involverer mange mennesker og interesser.

Samarbejdet med MMEX fortsætter også i 2017, og for nuværende håber vi på et projekt, der indebærer en total udvidelse af Spillemandsmuseet, der blandt

andet medfører en overflytning af samlingerne, der i øjeblikket befinder sig på Blokhusmuseet. Dette vil forhåbentlig føre til at Spillemandsmuseet bliver både et museum for spillemandsmusikken, kulturhistorien i og omkring Rold Skov samt udvandringen fra Himmerland. Vi afventer pt. MMEX' udspil til dette.

På generalforsamlingen i 2016 bad bestyrelsen om mandat til at give museet et nyt og mere tidssvarende navn fra Spillemands- Jagt og Skovbrugsmuseet til MUSEUM REBILD. Vi mener, at dette navn er bedre dækkende for området omkring Rebild Bakker og de fremtidige ideer.

Museets hjemmeside, ”www.spillemandsmuseet.dk” har nu kørt i over 2 år, og hjemmesiden præsenterer bl.a. det rige udvalg af tilbud, der tilbydes museets gæster, i form af udstillinger, ligesom der er mulighed for at hente historisk information fra Rold Skov området. Tommy Nielsen er webmaster på hjemmesiden, der hele tiden opjusteres. Museet er ligeledes synligt på Facebook.

Til slut bør også nævnes en stor ny udstilling på museet – nemlig fotografierne fra Fræer i 1950'erne. Udstillingen indeholder øjebliksbilleder af befolkningen i Fræer, i alt 75 portrætfotos.

Museum Rebild ønsker at rette en stor tak til alle, der på den ene eller anden måde har bidraget til fremvise museet som den levende kulturinstitution, det er. Tak til bestyrelse, personale, interessegrupper, frivillige og enkeltpersoner, der alle har bidraget til et spændende museumsår 2016.

Arnt Johansen og

Niels Jørn Østergaard.

Bestyrelse, personale m.v.

Bestyrelsen 2016

- Arnt Johansen, Skørping – formand og kasserer
- Per Nielsen, Lerkenfeldt – næstformand
- Niels Jørn Østergård, Støvring – sekretær
- Hanne Hjortnæs, Støvring
- Arne Pedersen, Skørping
- Kaja Pedersen, Sørup
- Finn Jakobsen, Støvring
- Birthe Marie Hvirvelkær, Klarup
- Egon Eltved, Støvring
- Jane Nielsen, Sejlstrup

Personale

- Niels Jørn Østergård, museumsinspektør
- Bodil Tvedegaard, museumsformidler (freelance)
- Niels Bundgaard, Folkemusikarkiveet, (freelance)
- Hanne Jensen, regnskabfører (freelance)

- Mette Hjortnæs, publikumsbetjening og cafe
- Søren Kjærgaard Larsen, digitalisering og video (freelance)
- Tommy Nielsen, webmaster (freelance)
- Majbritt Hofmeister (servicemedarbejder)

Frivillige hjælpere

Bestyrelsen og en lang række af museets venner har ydet frivillig arbejde ved aktiviteter, havepasning, håndværksarbejde, film-foto og lydoptagelser, hjemmeside, lettere konservering, renoverings og magasinarbejde, museumspasning m.v.

Årsskrift – redaktion

- Niels Jørn Østergård
- Tommy Nielsen
- Foto: Bodil Tvedegaard

Rebildspillemænd underholder ved rebildfesten

Musik, dans og arkiv.

Aktiviteterne på Spillemandsmuseet har en række faste holdepunkter, med bl.a. udøvelsen af spillemandsmusikken og folkedansen, der siden museets oprettelse i 1951, har bidraget til at de himmerlandske folkemusiktraditioner bevares og videreføres. Disse tilbud henvender sig til alle interesserede, som kommer fra nær og fjern, bl.a. som deltagere i den traditionsrige søndagsdans. Rebild Spillemandslaug's 4 orkestre spiller på skift til søndagsdansen, der både har en flok af faste dansere, der kommer hver søndag, men også tiltrækker foreninger fra hele Jylland. I virkeligheden er søndagsdansen med den himmerlandske traditionsmusik ret så enestående i dagens Danmark, anno 2016. Ikke mange steder spilles den folkelige musik i en kontinuerlig tradition der kan føres mange generationer tilbage.

Familiedansen er også et af de faste tilbud – her kan børn, forældre og bedsteforældre være sammen om de gamle sanglege og lettere danse – der instrueres af Karin Skovmand og musikken ledes af Else Schmidt. Det foregår den første søndag i måneden, undtagen sommerferieperioden.

Et andet musikisk islæt er onsdagsspillemandene – der udgør et sammenspilsorkester, med instruktion og vejledning af nogle af de garvede spillemænd, med mange års erfaring; nemlig Gunner Friis, Kaj Bylling, Else Schmidt og Niels Jørn Østergård. Orkesteret lærer rutinen i sammenspilspraksis ud fra den himmerlandske spillemandsmusik, med melodier efter kendte lokale spillemænd, eks. Jens Frederiksen, Trads familien, Evald Thomsen m.fl. Orkesterets sæson er i vinterhalvåret. I sommeren 2016 har orkesteret været driv-

kraften i sommerspil – der når vejret tillod det, har foregået udendørs, bl.a. på verandaen i Porten. Her kan alle komme og være med, og aftenen slutter som regel med et antal fællesange, i forbindelse med kaffen.

Årets store folkemusikbegivenhed i Rebild er uden tvivl det store folkemusiktræf som vi afholder i Rebild-festens store frokosttelt oppe på bakken. Det foregik den 2. juli, og samlede ca. 350

deltagere. Fra kl 12-22 blev der spillet nonstop dansemusik i teltet, til musik af 9 forskellige grupper og laug. Et nyt indslag var en afdeling med spillemænd fra alle grupper, i et stort orkester.

I museets sal blev der tilbudt musikværksteder, med bl.a. vestjysk musik og nykomponeret musik. Udenfor museet, i husflidsteltet, og hvor der ellers bød sig mulighed, foregik der ”buskspil”, hvor man mødes og spiller sammen, som man nu har lyst. En stor tak til de medvirkende og ikke mindst Rebild Kvadrillen, Spillemandslauget, bestyrelsen og andre hjælpere, for det store arbejde med træffet.

En af sommerens store oplevelser blev besøget af en musik- og dansetrup fra Argentina. Det kom i stand via Knud Nørgaard i Ravnkilde, der har familiemæssige relationer til en af gæsterne fra Argentina. I omtalen af gruppen hed det: at de kommer fra argentinske pampas, hvortil mange danskere udvandrede mellem 1850-1930. Hjembyen hed Coronel Dorrego, ca. 600 km syd for Buenos Aires. De spillede og viste traditionel argentinsk folkløse (ikke tango) som de selv udtrykte det. Fantastisk var det at opleve deres blinde forsanger i musikgruppen, med nogle meget stemningsfulde sange, der ledsagede dansen.

Onsdagsspillemandene øver på Museet

Besøg af den argentinske dansetrup

Arbejdet med Rebild Folkemusikarkiv har givetvis en vis rutine – lig andre arkiver rundt om i Danmark. Løbende kommer forespørgsler på bestemte personer, ofte i forbindelse med slægtsforskning hvor man så finder ud af at der har været aner med musikalsk baggrund. Et spændende supplement til vores store Alsarkiv (Jens Frederiksen) dukkede op sidst på året.

Stig Klarlund fra Hornbæk på Sjælland skrev til os at han havde fundet navne på spillemænd fra Als sogn og Helberskov. Det spændende ved disse oplysninger er at vi er tilbage i 1700 tallet, hvor oplysninger om spillemænd er sjældne. Men i hvert fald en vist 4 gange tipoldefar var spillemanden Niels Christensen, født 1726 i Helberskov – en søn Axel Christensen, Helberskov, også spillemænd – og navnerækken fortsætter. Her er der vist lagt op til en spændende historie, og en nærmere kontakt med S. Klarlund her i det nye år.

Kontakterne til arkivet giver som ovenstående ofte gode historier, ligesom arkivet viderebringer materiale til interesserede, også i mere udpræget forskningssammenhæng. Lene Halskov fra Dansk Folkemindesamling har arbejdet her i et par perioder, med gennemgang af alt hvad vi har med og omkring visesangeren Ingeborg Munch. Det skal, hvis projektet lykkes, bruges i forbindelse med en større publikation, hvor Lene Halskov vil fokusere meget på mennesket Ingeborg Munch, og hendes nærmeste omgivelser. Hvordan betragtede samtiden og lokalsamfundet visesangeren Ingeborg Munch og hendes karriere, bl.a. som modtager af livslang statslig ydelse for sit konsulentarbejde med folkekulturen. Der er tidligere lavet omfattende publikationer med Ingeborg Munch viserepertoire og historien bag. Rebild Folkemusikarkiv har en meget stor Ingeborg Munch samling, bl.a. via flytningen af Hogagerarkivet til Rebild.

Det store projekt for folkemusikarkivet de senere år er

digitalisering af den store lyd- og filmsamling, der bl.a. omfatter det store Hogagearkiv. Der er digitaliseret en stor portion, museets egne lydbånd og godt 9 årgange af Hogagerarkivet. Det har kunnet lade sig gøre takket være en kæmpe indsats af Niels Bundgård, med lydbåndene, og video/film af Søren Larsen. Tiden er nu at vi må have flere frivillige på banen, hvis der skal sikres en kontinuitet i digitaliseringsarbejdet.

Vores ide er at skabe et forum af frivillige – primært seniorer, som måtte have lyst til at bruge tid på dette projekt. Det er som udgangspunkt frivilligt arbejde, men da potentielle operatører kan komme fra hele landet, ville vi godt have muligheden for at yde noget til transport og fortæring.

Veluxfonden har som et af sine formål at støtte projekter der sikrer at ældre og seniorer kan få mulighed for at yde en indsats, indenfor bestemte formål, men også for fortsat at have en meningsfuld tilværelse i den tredje alder. Vi har søgt fonden om midler til at igangsætte projektet, dels til supplerende af den teknik vi skal bruge og dels til oplæring af interesserede. Fonden har vist sig positivt indstillet, og har bevilget ca. 32.000 kr. til opstart af projektet, der vil køre løbende i 2017.

De er også en vigtig del af arkivets arbejde at indhente dokumentation på de samlinger vi har, og dermed udbygge det faglige grundlag for samlingen. I forbindelse med at dele af spillemandskredsens arkiv fik plads her på arkivet, er der opstået en række løse ender med og om de personer der havde fået plads i arkivet, bl.a. med gamle nodebøger o.l. Her mangler der ofte materiale, og i efteråret har arkivet indsamlet og fået kontakt med folk i Vestjylland, der har kunnet supplere arkivets samlinger, bl.a. omkring spillemanden Martin Mortensen, Skjern m.fl. Det er Niels Bundgård og Jane Kristensen der har udført dette feltarbejde.

Familiedans

Indsamling, bearbejdning og formidling.

Året 2016 blev et meget spændende år på det formidlingsmæssige område – med flagskibet udstillingen, ”Fræer 1954” – men også supplementet til ”Nye Horisonter” - nemlig historien om ”Guldgraveren fra Skibsted”. Derudover har vi indsamlet spændende historier fra Rebild Skovhuse, med Hyldgårdfamilien i fokus.

Fræer 1954

Udstillingen med de mange Fræer fotos har faktisk været undervejs i adskillige år. I 1954 havde en ung mand i Fræer, Niels Erichsen, fået anskaffet sig et Kodak fotografiapparat. Han fik den geniale ide, det er i hvert fald vores vurdering i dag, at han ville fotografere alle beboerne i Fræer og nærmeste omgivelser. Ikke i en normal fotoopstilling, med det pæne tøj og nyfri-

Fotograf Niels Erichsen ved åbningen af udstillingen Fræer 1954.

seret - men som man stod og gik. Altså et øjebliksbillede anno 1954. Stort set alle i Fræer var med på ideen, og resultatet udmøntede sig i ca. 75 portrætsfotos, af enkeltpersoner og familier i landsbyen Efterfølgende kunne Fræer boerne så bestille og købe kopier af fotografierne. Niels Erichsen flyttede fra Fræer, blev gift og bosatte sig i Sverige, hvor han har boet siden. På et tidspunkt blev samlingen af fotos overdraget museet, og har ligget i vores arkiv i en del år. Ofte var tanken fremme om at det kunne være spændende at lave en udstilling med de gæve Fræer borgere anno 1954.

Spørgsmålet rejste sig så – kunne vi det – var det ikke at komme for tæt på. For ligesom at lodde stemningen har vi kontaktet en lang række efterkommere af familierne fra Fræer, om man havde noget imod at deres forældre og bedsteforældre indgik i udstillingen. Ligesom en række af de kontakter vi fik, er med på foto-

graferne som børn. Der har kun været positive reaktioner, og vi besluttede at gennemføre projektet. Der viste sig behov for at indhente en lang række oplysninger og dokumentation. Her har vi haft uvurderlig hjælp af den nu 92 årige Mie Johnsen, og Martin Laursen - begge har boet i Fræer hele deres tid. Det er ikke lykkedes at finde efterkommere på alle familier. F.eks. er der nogen der kun periodisk boede i Fræer, som faste folk på de større gårde o.l.

Selve udstillingen består af de 75 fotos sat op i plakatstørrelse, kun med en kort forklarende tekst.

Det er museumsformidler Bodil Tvedegaard der har stået for opsætning og layout på de enkelte plakater. Et stort arbejde, men også dejlig at opleve at vi selv kan magte så stor en opgave.

Selve åbningen af udstillingen i september måned blev en festlig begivenhed, med hovedpersonen Niels Erichsen i front, og med behørig støtte af Mie Johnsen og Martin Laursen. Nordjyske skrev et par sider om begivenheden og det havde vel efterhånden også rygtedes at nu kom udstillingen. Trods den sene åbning, på slutningen af sommersæsonen, men dog med efterårsferien, hvor museet er åbent, så har udstillingen trukket mange gæster. Både folk med tilknytning til Fræer, men også gæster udefra, der har været imponeret over dette tidsbillede fra en himmerlandsk landsby anno 1954.

Udstillingen vil køre hele 2017, og bliver også her årets udstilling. Det er hensigten at udvide udstillingen med plancher af gårde, huse, folkeliv mv i Fræer i 1950erne. For så vidt at vi kan finde det fornødne materiale. Allerede på nuværende er der dukket spændende fotos frem fra familiealbummene.

Guldgraveren fra Skibsted

Årets anden top historie blev en rigtig guldgraverhistorie, og dermed et kærkommen supplement til det store formidlingsprojekt, ”Nye Horisonter”, der handler om den store danske udvandring o. 1860 – 1920. Netop i forbindelse med denne udstilling blev der skrevet en notits i udstillingens dagbog. Med hilsen fra Nancy Andersen, Bælum – der skriver at hun havde en rigtig guldgraverhistorie at kunne bidrage med. Museumsformidler Bodil Tvedegaard bliver sat på sagen og får kontakt med Nancy, bosiddende på Sjælland, men oprindelig fra Bælum. Hvor hendes far Holger Hansen, var smedemester, og i øvrigt medlem af Rebildspillemændene. Nancy Andersens historie handlede om morbroderen Harry Thorsen fra Skibsted. f.1904 – d. 1972.

Som så mange andre udvandrede han til USA – det var i 1923 – en bror var allerede udvandret. I mange år arbejdede Harry ved landbrug, men i 1941 tog han springet og fortsatte emigrationen til Yukon i det nordvestlige Canada, i nærheden af grænsen til Alaska. Her deltog han i anlæggelse af vejen Alaska Highway. Vejen havde en længde på 2400 km og løb fra Britisk Columbia til Fairbanks i Alaska. Det tog 9 måneder at anlægge vejen, hvilket skete med militærets hjælp.

Guldgraver Harry Thorsen i banken for at veje sit guld.

Klondyke er også guldområdet og Harry Thorsen blev grebet af guldfeberen og erhverver i 1947 sit eget claim ved Bullion Creek med ret til at udvinde guld. Der var guld på grunden, og det gik godt for Thorsen, en overgang havde han 5 mand i arbejde. Der kunne udvindes op til 12 kg guld om året. Han besøgte efterfølgende Danmark flere gange, og medbragte bl.a. guldsmykker til familien. I de nordjyske aviser blev han omtalt som ”guldgraveren fra Skibsted”. Lykken varede dog ikke ved – Klondyke og guldgraverområdet var et barsk

bekendtskab, med røverier, vold, bedrageri, hasardspil osv. Under ulykkelige omstændigheder mister Thorsen det hele omkring 1970, og dør i 1972 som en syg og nedbrudt mand.

Det er et bidrag til udvandrertidens historier, og et eksempel på succes og fald.

I øvrigt har Nancy Andersen og hele familien været utrolig hjælpsomme med at bidrage til historien om deres fjerne slægtning. Familien havde udlånt smykker og genstande til udstillingen. De besøgte i 1985 Yukon, og fandt også Harry Thorsens hytte, der stod uændret siden hans død. Herfra fik de lov at hjemtage enkelte ting til minde om ham, og som vi har haft mulighed for at udstille. Udstillingen om guldgraveren stoppede ved udgangen af oktober måned.

Nye horisonter

Udstillingen ”Nye Horisonter” har været et af tilbuddene i 2016. Projektet der er et combiprojekt mellem de 3 museer i Rebild, har i sommerperioden, i perioder, været tilgængelig på alle 3 museer.

For Museum Rebild vil Nye Horisonter også være et af tilbuddene i 2017. Den store plancheudstilling kan ses i salen (undtagen søndage), og vi har lavet et kombineret tilbud hvor temaet udvandringen til Amerika suppleres med besøg i Blokhusmuseet (udvandrer-museet). Tilbuddet kalder vi den lille ”museumspakke”. Historien om baggrunden for udvandrerperioden ses på Museum Rebild, med de mange himmerlandske udvandrerhistorier. I Blokhusmuseet fortælles historien om det land man som dansk udvandrer kom til, og her er der en lang række unikke genstande fra staterne udstillet. Den lille museumspakke er velegnet for grupper, selskaber og skoler. De mange udvandrerhistorier kan også ses på Museum Rebilds hjemmeside, www.spillemandsmuseet.dk og er nu suppleret med Rebildcenterets store materiale om selve udvandringen og rejsen over Atlanterhavet. Det vil således være muligt for skoler og andre undervisningsinstitutioner at hente materialet på hjemmeside, og forberede et besøg i udstillingen.

Hyldgård familien

Museet har indhentet dokumentation hos en række meddelere der har kunnet berette om tidligere tider i Rebild og Rold skov. I nogle tilfælde har det ført til

genstande der er overdraget museet, men i høj grad har det været ”de gode historier” der har suppleret vores arkiv. Den mest omfattende sag i 2016 er uden tvivl kontakten og indsamling hos Hyldgård familien i Rebild Skovhuse. Jens Hyldgård, der ejer Brohøjgård og broderen Ole Hyldgård i Skørping. Museumsformidler Bodil Tvedegaard har samlet op på sagen, og det er blevet til en pæn arkivæske med gode historier. Anledningen var egentlig et ønske fra Bodil om at se findestedet for træfiguren Frøya, der i 1946 blev fundet i mosen tilhørende Brohøjgård. Træfiguren blev fundet ved tørvegravning af gårdens daværende ejer Ernst Kjær. Naboen Niels Hyldgård, der senere overtog Brohøjgård var med da museumsfolk fra Ålborg og København besøgte gården for at besigtige fundstedet. Træfiguren, der menes at være en kvindefigur, er dateret til overgangen fra bronzealder til jernalder. Figuren blev efter tre års konservering, udstillet i Ålborg Museum, og nu på Lindholm høje centeret. Museumsdirektør Peter Riismøller døbte figuren, ”Frøya fra Rebild”. I den nordiske mytologi er Frøya eller Freja kærligheds- og frugtbarhedsgudinde. Betagende var det at gå rundt i den gyngende mose hvor man fandt figuren, og med den dejlige natur omkring Brohøjgård og Rebild Skovhuse.

Besøget på Brohøjgård førte også til en snak om slægten og familien Hyldgård. En af de gamle skovslægter, mange generationer tilbage, med udløbere i Rebild og Skørping. Gudum familien og familien på Ørnebjerg. Slægtsforholdene var nok beskrevet – men ikke de mange gode historier og hændelser som knytter sig livet i en skovegn, med landbrug, jagt, rebildfester osv. Et særligt spændende kapitel er historien om fasteren Line, der boede i ”Lines Hus”, på Stendalsvej, oprindeligt en ejendom tilhørende Hyldgårdfamilien. Line var ung pige hos fru Agnete Gjærn på Skadsholm, og hun

var tillige datter fra godset Moesgård ved Århus. De gode historier blev suppleret med billeder, breve, dagbøger o.l.- Jens Hyldgård havde også materiale fra moderens slægt, der udvandrede til USA.

I oktober måned holdt Museumsdirektør Lars Nørbach foredrag i museets sal, om de forhistoriske fund i Lindenberg ådal, både de aktuelle fund men også det man måske kunne forvente ville dukke op i forbindelse med navnet ”Snekkedal”. Der er selvfølgelig et håb om at der kan findes noget markant fra vikingetid. Generelt har området omkring ådalen tiltrukket oldtidens mennesker, i forskellige tidsaldre. Og de seneste detektorfund i Gl. Skørping forstærker jo forventningen. Museet har tilrettelagt og gennemført en hel dag for Rebildportens nye guidekorps. Med introduktion på museet og besøg sammen med Arnt Johansen i Buderup ødekirke og Gl. Skørping kirke. Et besøg på borgen Egholm måtte droppes pga. af dårligt vejr.

Flere skoler har besøgt museet i årets løb, og har primært taget udgangspunkt i udstillingen og formidlingen af Udvandreriden.

Lene Halskov fra Dansk Folkemindesamling sammen med Niels Bundgaard

Fra receptionen ved åbningen af udstillingen Guldgraveren fra Skibsted

Nyt fra samlingerne

A. Musikafdelingen og Folkemusikarkivet.

Årets afleveringer til museum og arkiv har været begrænsede. Nævnes kan node- og viseoptegnelser, der har tilhørt Ingve Gunner Porsborg i Vesthimmerland. En harmonika der har tilhørt Ejner Pedersen, der boede i Thy. Han var med i Hvidbjerg Jazzband i 1930'erne, blandt andet sammen med Viggo Gade. Der går en historie om at Ejner Pedersen var den første i Thy, der spillede på kromatisk harmonika. To håndskrevne nodebøger stammer fra Trinderup ved Mariager. Der er ikke så mange oplysninger om spillemanden endnu, ikke engang navnet på ham. Det er musiker Lise Christiansen, Assentoft, der har afleveret bøgerne. Flere kommentarer ved de enkelte melodier synes at pege på et himmerlandsk repertoire. En kommentar til et spørgsmål: Hvad er musik: Det er kunsten ved tonen gennem øret at tale til det indvortes menneske. Niels Bundgård og Jane Kristensen fra museet har indsamlet dokumentation i Vestjylland med og om spillemanden Martin Mortensen, Skjern. Det har resulteret i noder, fotos og avisartikler. Der forsættes med indsamling om andre spillemænd i denne landsdel.

B. Lokalhistorisk samling.

Rigmor Nielsen, Rebild har afleveret effekter der har tilhørt faderen, amatørarkæologen Regner Pedersen, Nysum. En smedet kniv med hjortetaksskaft, kuglestøberform, tresidet bajonet. Som det sjoveste en hyldebøsse, fremstillet i 1914. Regner fik den som barn af farfaderen, der også havde fremstillet den. Der er afleveret skomagerværktøj, arbejdsstol og svendestykke- og bevis, der har tilhørt skomager Peter Kristian Johannes Hansen, der startede skomagerforretning i Terndrup i 1928. Et par malerier, hvoraf det ene er fra Rebild Bakker, og en bordtelefon er skænket til samlingen. Også i år er kommet et sæt himmerlandsdragter. Museet er interesseret i dragter, som blev fremstillet i 1920-30'erne til Himmerlandskvadralen i Skørping, og har nu efterhånden flere eksemplarer heraf. Der er de seneste år kommet flere dragter ind, efterhånden som flere og flere stopper med folkedansen, som regel pga. alder. Disse dragter vil kunne gå videre til interesserede, sådan at de atter kommer i brug. Indsamling hos Hyldgård familien i Rebild Skovhuse har resulteret i mange spændende lokale fotos og optegnelser.

C. Skovbrug og Jagt.

Der er afleveret flere skovredskaber, bl.a. med tilknytning til Skalsmindehuset. Redskaberne er fundet ved oprydning i et hus i Skørping, hvor en tidl. formand for museet, Harald Nielsen, har boet. Redskaberne har været tiltænkt museet, men var aldrig kommet videre. Der sad heldigvis mærkesedler på flere af effekterne. En række afleveringer er kommet fra Oda Andersens dødsbo i Skørping Holme. Oda Andersen boede sammen med broderen Carl Adolf Andersen, der døde 2007. Skørping Holme var deres fødehjem, efter forældrene Adolf og Anna Andersen. De drev skovbrug og et savværk. De havde ejendommen efter Adolfs forældre Peter og Nikoline Andersen. Peter Andersen var uddannet skovfoged, bl.a. på Silkeborg distrikt og Rold Skov. Han blev ansat af godsejer Dahl på Buderupholm og fik tilsynet med Buderupholm – og Teglgårdens skove, og beboede den tilhørende tjenestebolig på Skørping Holme. En overgang drev han planteskole på Holmegården. Peter Andersen døde i 1925. Sønneren Adolf Andersen købte skovfogedboligen fri fra Buderupholm, og tilkøbte tillige 50 td. Land skov, samt oprettede savværk. Til Skørping Holme hørte også det fredede voldsted med Egholm borgen. Fra Oda Andersens dødsbo er der skænket en række fotos, bl.a. fra klapjagter, diverse skovbrugslitteratur, og et meget flot maleri af skovfoged Peter Andersen. Med i samlingen også resterne af en sko, fundet på Egholm voldsted. Om den er middelalderlig ved vi ikke, men den knytter sig til de historier der er om fundne genstande – bl.a. klæde, keramik, fodtøj, som man i overleveringerne har ment stammer fra 1300 tals borgen.

Niels Jørn Østergård med et af de indleverede skovredskaber

Aktiviteter og savværk

Året på museet har sin egen cyklus, med sæsonstart fra den 1. maj. – og sluttende med udgangen af september. Her har museet åben daglig og museumsbutik og cafe følger åbningstiden. Ydermånederne maj og september har ikke det store antal besøgende af endagsturister, der skal vi længere hen i perioden. Til gengæld er maj og september udflugtsmåneder, med besøg af grupper og foreninger. Ofte er det seniorgrupper og menighedsråd, der besøger Rebild og Nationalparken, og glædeligvis også benytter sig af vores forskellige pakketilbud. Små private selskaber dukker også op, f.eks. elevjubilæer eller familiefester, hvor der indlægges et kulturelt indslag. Skoleferien betyder også opstart på flere gæster, men stadigvæk er industriferien, fra juli måned signalet til større tilstrømning af turister. Også selvom ferieperioderne efterhånden bliver mere og mere varierende. Museet holder ligeledes åbent i påsken og efterårsferien, ellers hver søndag året rundt. Det årlige antal åbningstimer er ca. 1300.

Majstang

Med majstangsarrangementet pinselørdag er sommeren i gang – majstænger hørte til det gamle landbosamfunds markeringen af sommerens komme og håbet om et frugtbart år. Stort set som det eneste sted i Danmark har vi bevaret denne gamle tradition her i Østjylland. I en række landsbyer rejser man stadigvæk majstangen pinselørdag. Der er ikke udelukkende tale om romantisk tradition, der kan stadigvæk forekomme brådne pander mellem majstangsgæsterne, når temperamentet tager overhånd, og ens majstang er i fare for at blive stjålet af nabolandsbyen. Det er dog ikke som i ”gammel tid” hvor Terndrup sygehus havde ekstra beredskab pinselørdag. Det er i hvert fald en historie vi er glade for at fortælle videre til de næste generationer.

Rebildfesten

Et fast omdrejningspunkt i Rebild er Rebildfesten den 4. juli – mange ting diskuteres om det var før eller efter rebildfesten. Det er selvfølgelig Rebildselskabets dag, men vi har igennem mange år festligholdt dagen, hvor vores spillemænd underholder i og omkring museet, bl.a. i husflidsteltet som vi benytter det meste af juli måned til diverse aktiviteter. Teltet tilhører Visborg Husflidsforening og kan med sin størrelse lige udfylde

Fra rebildfesten

vores fliseareal, mellem museet og Porten. Med teltet udvider vi vores muligheder for at tilbyde en række workshops med arbejdende værksteder indenfor husflid og håndværk. Det er et mangeårigt samarbejde med aktive husflidsfolk og håndværkere der sætter os i stand til at have en juli måned med mange ekstra tilbud. I sin tid i et nært samarbejde med Ålborg Amts Husflidskreds, der nu er nedlagt, de senere år husflidsforeninger og aktører fra Nord- og Midtjylland.

Sommeraktiviteter

Overskriften på sommerens aktiviteter er ”Kreativ sommer på Spillemandsmuseet”. I to af ugerne i juli tilbydes der workshops i teltet, hvor kvalificerede igangsættere vejleder og underviser gæsterne. Det er vigtigt for os at der både ses, høres – men i høj grad prøves – sådan at gæsterne selv får tingene i hånden, og prøver nogle af de gamle teknikker. Husfliden har ofte udspring i det gamle landbosamfund, hvor man forarbejdede både til gavn og pynt. Heldigvis har husfliden fulgt tiden sådan at der i dag laves mange nye spændende kreationer. Der har været mulighed for at lave reb, glassmykker, halmbinding, sivarbejder mv. Juli måned slutter normalt med de ”store husflidsdage”, hvor et større antal aktører fylder både museum og

Workshop i teltet. Fremstilling af smykker.

telt. Der bydes bl.a. på patchwork, knipling, strik, træarbejder, porcelænsmalning, rørflet, knivmageri, o.m.a. I starten af august blev der tilbudt bogbinding, hvor interesserede kan få et indblik i dette specielle fag, men også selv få lejlighed til at prøve. Der opfordres til at man selv medbringer en bog der skal restaureres. Bogbinderne har derudover haft et par ekstra workshops i slutningen af året.

Omring markedsføring af sommerens aktiviteter har vi benyttet os af hjælp fra Porten i udarbejdelse af pressemeddelelser. Disse meddelelser er tilgået aviser og hjemmesider.

Julestue

Julestuen på museet har sine egne traditioner – tidsmæssigt er det den først lørdag i advent – med et program af igen husflidsfolk og håndværkere, men nu med et sortiment der står i julens tegn, og for gæsterne mulighed for at finde sjove og utraditionelle gaver. Der sælges dekorationer, nisser i mange variationer, håndmalet porcelæn, der flettes julehjerter, og i det hele taget håndarbejder i mange former. Med til julestuen hører traditionen med at gæsterne skal finde vores gamle museumsnisse, der er vågnet op af dva-

Rebildspillemænd underholder ved julestuen

Museumsnissen "Gode Nis"

Salg af gløgg og vafler ved julestuen

len. Gode Nis som han hedder, har fundet en julegåde, som gæsterne skal besvare, og dermed får en chance for at vinde en lille præmie. Også i julestuens tombola kan man være heldig, det er gaver skænket af de medvirkende. Til traktement hører selvfølgelig vafler, æbleskiver og gløgg. Spillemændene underholder med liflig julemusik, ligesom de også er fast tilbehør til vores øvrige aktiviteter. Mange af gæsterne kommer år efter år, og det er jo dejligt at opleve. Vi mærker selvfølgelig konkurrencen fra de mange julestuer der er i Himmerland, og ligeledes det store julemarked på P-pladsen i Rebild, om søndagen. Men endnu synes vi det hører til museets jul, at vi har dette arrangement.

Rørbæk savværk.

Savværksmuseet på Vedsted Skovhus i Rebild er et af museets spændende aktiver. I den tidligere ladebygning på den gamle planteskole, er museets save opstillet – en langtømmersav fra Rørbæk savværk fra omkring 1938, en bloksav fra Vegger karetmagerværksted, fra omkring 1890, og en båndsav som er under renovering. Ligeledes er der i bygningen udstillet en hævert, der har trukket vand fra Lindenberg ådalen op til inspektørboligen på Nørlund savværk. Rebild savværkslaug holder åbenhus hver mandag, hvor de renoverer og kører med de gamle save. I løbet af 2016 har en række grupper og foreninger besøgt museet og der afholdes flere åbenhus arrangementer i løbet af året, i samarbejde med naturstyrelsen Himmerland, der ejer bygningen. På Vedsted Skovhus formidles også omkring skovbrugshistorien i Rold Skov. Bl.a. med opsatte plancher og redskaber, men også film, der vises i madpakkehuset.

Museum Rebild

Arbejdet med at sikre udvikling og overlevelse for museet har stået på i nogle år. Vi har været involveret i en række store udviklingsrapporter, der er lavet omkring turismen i området og især etableringen af Porten, med turistkontor.

Der er dog ingen af disse projekter der har været direkte målrettet på vores museum, og for den sags skyld heller ikke nabomuseerne.

I de gennemførte projekter er turismen i Rebild og Rold Skov analyseret fra ende til anden. En gennemgående konklusion er at autenticiteten i Rebild-Rold skov stadigvæk har dybe rødder, og bruges ivrigt i tilbuddene til turisterne, eks. den gode historie, røverne osv., men også lokalbefolkningens engagement og udspring af en levende folkekultur.

Museernes tilbud er, eller bør være, et væsentligt tilbud i formidlingen af området kulturhistorie og særpræg. Både i form af udstillinger, men også i høj grad den levende formidling, eks. folkemusikken, gamle håndværk, historiefortælling, skoletjeneste, m.v.

Så langt så godt.

Der er ikke i de nævnte projekter taget højde for eller lavet analyser for museernes øjeblikkelige situation, og dermed mulighed for udvikling, og sikring af driften, også om 25 år.

Her på Spillemands-Jagt og Skovbrugsmuseet har vi oplevet en nedgang i besøgstal og omsætning de senere år, hvilket bl.a. betyder at flere og flere af de praktiske opgaver skal udføres af frivillig arbejdskraft. Vi oppebærer et kommunalt tilskud, der sikrer os et fagligt niveau. Men alligevel skal vi selv indtjene over halvdelen af vores driftsbudget, primært ved entre og salg i butik og cafe.

Denne indtjening kan kun stige ved, at besøgstallet vokser. Et af vores flagskibe er musikken og søndagsdansen. Vi oplever nu desværre en stagnation på dette område, som er vokset de senere år, og som er en tendens, der ses over hele Danmark. Der kommer ganske få dansere, og dermed falder entreindtægten på denne aktivitet. Tidligere var søndagsdansen et væsentligt bidrag til driften af museet, idet al entre går ubeskåret til fordel for museet.

Udvandermuseet (Blokhuset) på den anden side af P-pladsen oplever tilsvarende nedgang i besøgstal, og har svært ved overhovedet at kunne holde åbent.

Der har været en positiv tendens i besøg af grupper og foreninger, som har været stigende, medens det bl.a. er antallet af strøgturister der falder. Vores tilbud til grupper har bl.a. omfattet kombinerede besøg her på museet og i Blokhuset, og i andre tilfælde den store pakke hvor Rebildcentret også er med. Det har vokset siden vi sidste år åbnede Rold Skov museernes fællessatsning, ”Nye Horisonter”, der tager udgangspunkt i den store danske udvandringsbølge o.1860-1920.

Den lille pakke hvor grupperne besøger os og Blokhuset er en god kombination, der også indbefatter kaffebord hos os.

Her på Spillemands-Jagt og Skovbrugsmuseet formidler vi jo historier fra Himmerland, og dermed de forhold, der var, som udvirkede udvandringen. I Blokhuset oplever man så forholdene i det nye land, altså den kultur og virkelighed udvandrerne kom til. Det har ligesom formet ideen om et nærmere formaliseret og praktisk samarbejde mellem os og Blokhusmuseet, og dermed en større markedsføringsflade.

Planlægning

Det har i nogle år ligget i kortene at noget må der gøres, hvis vi skal overleve, og vi har søgt at skaffe midler til at kunne få et museumsudviklingsfirma på sagen, med henblik på at give nogle bud på en fremtidig udvikling af museerne omkring P-pladsen. Det er lykkedes at samle ca. 60.000 kr. fra forskellige fonde og puljer, og for dette beløb har vi et projekt i gang med firmaet Mmex fra Århus, der arbejder med museumsudvikling, og de nyeste digitale muligheder. Firmaet er opstået med rødder i museerne i Midtjylland. Vi har så nedsat en projektgruppe, til i samarbejde med Mmex at lave et projekt om udvikling af vores museer. Projektgruppen består af repræsentanter fra museerne, Mmex, Rold Skov Natur og Kulturcenter og Rebild kommune. Der er valgt en forholdsvis lille, men repræsentativ gruppe.

Deltagerne er:

- Spillemands-Jagt og Skovbrugsmuseet: Arnt Johansen, Niels Jørn Østergård, Bodil Tvedegaard, Ivan Amtoft og Birthe Marie Hvirvelkær.
- Rebildselskabet/Blokhusmuseet: Lars Bisgaard.

- Rold Skov Natur-og Kulturcenter: Uffe Westerberg (projektleder) og Anne Navrbjerg.
- Rebild Kommune: Niels Larsen og Sara Tornøe.
- Mmex: Mie Ellekilde, Iulia Crucero m.fl.

Der er gennemført flere arbejds møder og workshops. I oplægget til projektarbejdet står bl.a. at det skal handle om ” udvikling af kulturformidlingen i Rebild”

I processen vil der indgå forskellige fag- og bruger grupper. Desuden kommer en bredere gruppe af samarbejdspartnere i Rebild med. Alt i alt, for at skabe helhedsorienterede oplevelser og bevidstgørelse for konceptet til det fremtidige museum. Målet med udviklingsprojektet er at forstærke motivationen og samarbejdet mellem kulturaktører omkring P-pladsen i Rebild.

Desuden skal processen resultere i konkrete tilbud på nye formidlingstiltag, der kan styrke den generelle kulturformidling i Rebild. Arbejdet skal ende op i en rapport og projektbeskrivelse der bl.a. kan bruges i forbindelse med fondsansøgninger o.l.

De foreløbige konklusioner for projektarbejdet kan beskrives på 2 niveauer.

1. **Initiativer og nyskabelse der umiddelbart kan sættes i værk fra 2017.**
2. **Visioner og indhold for museerne og kulturformidlingen omkring P-pladsen set indenfor de nærmeste år. Herunder renovering, ombygning og/eller nybygning af museumshusene.**

Ad 1 - Initiativer i 2017

I oplægget fokuseres på øget samarbejde mellem museerne omkring P-pladsen, dvs. Spillemands-Jagt og Skovbrugsmuseet og Blokhusmuseet (udvandrer-museet). Dette samarbejde har allerede vist sine kvaliteter ved formidling af det fælles udspil om udvandring.

På tegnebrættet er en mere formel skriftlig samarbejdsaftale på de områder hvor vi umiddelbart kan samkøre formidlingen og det faglige arbejde. Her vil vi udnytte potentialet i en fælles formidling af udvandrer-tiden, nemlig vores udstillinger om hvorfor udvandringen kom i gang (forholdene i Himmerland i 18-1900 tallet) og Blokhusmuseet for den kultur og de muligheder udvandrerne mødte i USA. Med dette tiltag vil historien om udvandringen blive en mere markant del af vores samlede formidlingstilbud, sammen med Spillemands-Jagt og Skovbrugsmuseets øvrige kulturhistoriske formidling omkring Rold Skov og Folkemusikken.

En anden konklusion er at skabe en ny profil for museet fulgt op af et udvidet samarbejde omkring kulturformidlingen ved P-pladsen.

Det skal ske ved at ændre navnet Spillemands-Jagt og Skovbrugsmuseet til Museum Rebild. Denne ændring klarer bl.a. problemet med det meget lange navn vi har kørt med i mange år, og som det har været svært at bruge i direkte profilering.

Museum Rebild er en favnende titel der i princippet kan rumme flere afdelinger. Ideen med navneændring har været på bedding i flere år, og museumsforeningens generalforsamling i marts 2016 gav sin tilslutning til ændringen.

MUSEUM REBILD, vil omfatte:

- Rebild Kulturhistoriske samlinger.
- Spillemandsmuseet
- Rebild Folkemusikarkiv
- Rørbæk savværk
- Til Museum Rebild knyttes Udvandrer-museet (Blokhusmuseet)

Denne ændring vil træde i kraft fra 2017, og vil i løbet af året blive indkørt i de forskellige dele af museets administration og formidling.

En tredje konklusion går på at etablere nye udstillinger (pilotudstillinger), omkring udvalgte temaer, og med brug af nyeste formidlingsformer, f.eks. digitale medier. Finansiering af sådanne pilotudstillinger formodes at kunne hentes fra lokale fonde m.v.

Flytning af hovedindgangen til gavlen af museet overvejes, hvis der bliver mulighed for finansiering (der var indgangen for øvrigt for mange år siden). Det vil give en helt ny profil for museet, med ny skiltning og indgangssluse (af hensyn til vejrlig)

Ad 2 – Niveau 2

Projektarbejdet sammen med Mmex ser også længere frem, med mere omfattende visioner og forandringer.

Vi har i mange år haft ønske om mere plads til vores formidling. Set i lyset af nye visioner omkring kulturformidlingen omkring P-pladsen, bør der ses på bygningen, og mulighederne for at kunne lave en omfattende renovering, udbygning eller nybyggeri – eller en kombination af flere indsatser.

Bygningen er fra 1964, og grundlæggende i god stand, iflg. kommunens byggesagkyndige, som har lavet en besigtigelse, sammen med et lokalt tækkefirma. Huset er dog utidssvarende i forhold til indretning, isolering, installationer, køkkenforhold, lager til butik osv. De sagkyndige fortæller endvidere at der i løbet af en 5 års periode vil komme større renoveringsopgaver, i forhold til tag, udhæng, døre, vinduer m.v.

Spørgsmålet er så hvordan vi eventuelt kan udvide museet. Kan der skabes mulighed for nybyggeri med mulighed for at gå i jorden, både på det åbne areal, men også under det nuværende museum. Vi vil gerne bevare et åbent areal mellem os og Porten, til aktiviteter, musik, dans, servering osv.

Et ønske vil også være at få Prinsesse træet udstillet

som centrum for en formidling af skov og folketro.

Der er tanker om at flytte en del af skovformidlingen, bl.a. maskinellet, til Vedsted Skovhus, hvis der bliver mulighed for inddragelse af maskinhuset til dette formål. Det er Naturstyrelsen der ejer Vedsted Skovhus, hvor vi i forvejen har savværksmuseet, og hvor der også i forvejen er formidling omkring skovbrugshistorien. Vi lægger op til en nærmere forhandling med Naturstyrelsen.

Det vil være nærliggende at diskutere en fusion mellem os og Blokhusemuseet, udover den samarbejdsaftale der forhåbentlig bliver virkelighed i 2017.

En sådan vision kombineret med nybyggeri på vores museum, kunne udvikle sig til at dele af Blokhusemuseets samlinger flytter over til os, sådan at dens samlede formidling sker herfra. Det kunne frigøre Blokhuset til spændende aktiviteter, eks. særudstillinger, koncerter, dans, servering m.v. Det er et meget spændende rum hvis skillevæggene fjernes. Blokhuset vil selvfølgelig stadigvæk skulle være en del af Museum Rebild, og give det samlede museum udvidede muligheder.

Mmex afslutter sit projektarbejde omkring marts måned, med en skriftlig rapport og skitser til ny projektering af hele området omkring P-pladsen.

Støt Museet

Vi behøver de lokales støtte - til vores fremtid

Bliv medlem af Museum Rebild

Kontingent for 2017:

Enkelpersoner 100 kr. par 150 kr.

Du får årsskrift, kalender og gratis adgang til museet på hverdage
(dog ikke ved særarrangementer)

Tilbud til erhvervslivet – et firmamedlemskab

Museum Rebild ønsker gerne at styrke kontakten mellem museet og det lokale erhvervsliv, og derfor tilbyder vi et firma-medlemskab med store fordele.

Opbakningen fra virksomheder i området er af uvurderlig betydning for museet, samtidig med at museet har en række tilbud som lokale virksomheder kan have glæde af. Erhvervsmedlemskabet af museumsforeningen koster 500 kr. og giver en række fordele:

• Gratis adgang til museet for 2 personer• Gratis adgang for 2 personer ved særarrangementer såsom: Levendegørelses/ håndværksdage, Inspirationsdag med Rebild Uldlaug, Julestue og Søndagsdans med Rebild Spillemandene	• Firmaet modtager 4 eksemplarer af museets årsskrift samt aktuelle nyhedsbreve på mail• Tag dine gæster med på museum for halv pris• Bidrag over 500 kr. er fradragsberettigede

Museet formidler og tilbyder

• Faste udstillinger omkring vores fagområder: Musikken, skoven og jagten• Særudstillinger om specielle emner: P.t. udstillinger om Egholmborgen, Rebildsølvskatten, Fruerhøjstenen og fotoudstillingen fra Fræer.	• Foredrag og guidede ture• Kaffe, kage, is og souvenirs i vores velassorterede museumscafé

Et museum hvor der sker noget

• Levende aktiviteter året rundt• Familiedans og søndagsdans• Oplev Rebildspillemandene hver søndag• Levendegørelse af håndværk og husflid• Tradition og fornyelse	• Aktivitetsdage i sommerferien• Mulighed for selv at forme og skabe• Et savværk, hvor der flere gange årligt er familiearrangementer• En uregerlig nisse, der dukker op hvert år til Julestuen

Vær stolt af hvor du kommer fra - vis din fortid til din fremtid

Fra Rørbæk Savværk

Sommerspil med Onsdagsspillemandene. Dans i Porten

Fra Julestuen

Kaffepause med fællessang ved sommerspil

Nancy Andersen ved åbningen af udstillingen "Guldgraveren fra Skibsted"

Bodil Tvedegaard ved udstillingen "Guldgraveren fra Skibsted."